

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Zagreb - Dubrovnik. Svezak LIV/1. Dubrovnik: 2016, 246 strani.

Kakor že nekaj let, bomo tudi letos predstavili zgodovinske razprave v gornji zgodovinski publikaciji. Lovro Kunčević je objavil razpravo O stabilnosti Dubrovačke Republike (14.-17. stoljeće): geopolitički i ekonomski faktori (str. 1-38). V razpravi je avtor analiziral vzroke za izjemen socialni mir in politično stabilnost Dubrovačke republike v obdobju med 14. in 17. stoletjem. V prvem delu je dan pregled uporov in političnih protestov v Dubrovaški republiki, ki pa so bile relativno redki in niso bili posebno intenzivni. Nato so analizirani geopolitični dejavniki, ki so otežkočali nastanek in eskalacijo nezadovoljstva ter organizacijo resne opozicije proti establišmentu. Med glavnimi dejavniki je bilo pomanjkanje zunanjih dejavnikov, ki bi podpirali domače nezadovoljneže, družbena kohezija zaradi občutka ogroženosti od sosednjih sil ter naposled politika nevtralnosti, ki je omogočala izogibanje dolgemu nizu destabilizirajočih se situacij. V zadnjem poglavju avtor analizira gospodarske razloge za stabilnost, ki zajemajo relativno visok življenjski standard, trgovsko-pomorsko usmerjenost ekonomije do specifičnih fiskalnih politik te države.

Štefica Curić Lenert i Nella Lonza sta napisali razpravo: Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531-1808): Osnutak, ustroj, članstvo (str. 39-113). Na podlagi matrikul in drugih virov so analizirani sestav dubrovačke bratovščine sv. Lazarja v obdobju od 1513 do 1808. Opisane so razmere, v katerih je bila bratovščina osnovana, značilnosti članstva in njegova struktura in delovanje njenih institucij. Opozarja se na odnos ožjega članstva, ki se je vključevalo v kapitelj in širšega članstva, ki so ga sestavljali meščani in plemiči, ki pa so sodelovali samo v pobožnih in dobrodelnih aktivnostih. Obdelana je transformacija članstva skozi stoletja in rast državnih posegov v bratovščino. V prilogi so dodani trije sezname članov na podlagi bratovščinske matrikule.

Rina Kralj-Brassard je prispevala razpravo: Grad i kuga: Dubrovnik 1691. godine (str. 115-170). V razpravi so raziskane okoliščine pojava in poteka zadnje urbane kuge na dubrovaškem območju leta 1691. Ugotovljena so mestna kužna žarišča in raziskana je uporaba protikužnih ukrepov. Ugotovljene so osebe, ki so sodelovale v obrambi pred kugo in razmatra razdelitev mesta, ki so jo izvedli zdravstveni delavci. Ugotovljeno je nekaj žrtev kuge. Rekonstruirana so njihova družbena omrežja. Ugotovljene so plemiške družine, ko so jih morali izolirati za-

radi suma okužbe. Opisane so tudi konfliktne situacije, ki so nastale kot posledice zdravstvenega režima v času razsajanja kuge. Na koncu so razčlenjeni stroški, ki so nastali zaradi obrambe pred kugo. Razpravlja se tudi o načinu kako je predstavljena okužba od kuge v nekaj pismih dubrovniškega senata.

Marinko Marić i Rina Kralj-Brassard sta objavila razpravo: Obitelj Nikole Boškovića u spisima Kaznenog suda u Dubrovniku (str. 171-194). Na podlagi uradnih virov, posebno kazenskih spisov dubrovniškega Kazenskega sodišča in drugih virov sta avtorja raziskala vsakdanje življenje družine priseljence Nikole Boškovića, ki je izhajal iz Orahovega Dola v Popovu. Zgodovina te družine je obdelana v širšem zgodovinsko-demografskem kontekstu migracij iz neposrednega zaledja Dubrovnika. Obdelana so vprašanja socialne integracije in oblikovanja urbane identitete, posebno najmlajših družinskih članov. Objavljeni so tudi doslej neznani podatki o potomcih Nikole Boškovića.

Ana Prohaska, Ida Gamulin i Irena Ipšić so objavile razpravo Odgovornost bližike - institut kolektivne odgovornosti pred dubrovačkim Kaznenim sudom u 18. stoljeću (str 195-226). Pravni institut kolektivne odgovornosti „bližike“ so pogosto uveljavljali v postopkih, ki so tekli pred dubrovniškim Kazenskim sodiščem. Za lastninske zadeve in v primerih, ko je bil povzročitelj neznan, je oškodovanec z namenom, da se mu povrne povzročena škoda, naperil sodno tožbo proti lokalni skupnosti, na katere območju se je dogodil delikt. Prenašanje odgovornosti na lokalne skupnosti je imelo za cilj doseči učinkovito kaznovanje in preventivni učinek, ki je vzpodbujal v podeželskih okoljih družbeno kontrolo in nadzor nad lastnim območjem. Raziskovalni vzorec je zajemal tožbe in sodne odločbe dubrovniškega Kazenskega sodišča skozi tri obdobja, začenši z obdobjem (1711-1720), sredino (1751-1761) in koncem (1791- 1800) 18. stoletja. Namen tega dela je bil ugotoviti specifičnosti tega instituta, njegove pravne posebnosti in lokalna obeležja ter uvideti v koliki meri so družbene in gospodarske razmere vplivale na porast ali zmanjšanje kriminalnih dejanj v manjših lokalnih skupnostih, za katere je bilo mogoče poskusiti uveljaviti kolektivno odgovornost.

Antun Koncul, Radmila Šutalo i Ivana Lazarević so pripravili razpravo: Povratnici pred Kaznenim sudom: Slučajevi obitelji Valjalo (str. 227-246). V spisih dubrovniškega Kazenskega sodišča so v 18. stoletju večkrat imeli primere, v katerih so se kot akterji kaznivih dejanj pojavljali člani družine Valjalo-Kutlić. Raziskava je zajela primere v katerih sta sodelovali dve generaciji te družine v obdobju od leta 1719 do 1770. Analizirali so letno in sezonsko distribucijo zločinov, vrsto kaznivih dejanj, v katerih so sodelovali člani te družine. Raziskovalci so skušali tudi ugotoviti, kateri dejavniki so vplivali na ponovitev kaznivih dejanj.

Jože Maček